

PÅ VEGNE AV KRISTUS
SVERRE BØE
KOLON, 2022
360 SIDER

Anmeldt af Kasper A. Bergholt

Sverre Bøe (f. 1958), dr.theol. og professor i NT ved Fjellhaug Internasjonale Høgskole i Oslo, har skrevet en yderst velkommen bog om de bibelteologiske forudsætninger for kristen mission. Med egne ord ønsker han at vise, »hvor omfattende Bibelen omtaler misjon« (s. 18), og han slutter af med at konkludere, at »det er en grov forenkling å tale om Bibelens misjonsbudskap i entall bestemt form« (s. 322). Det er altså en stor opgave, Bøe har givet sig selv.

Opgaven løses først og fremmest kanonisk/frelshistorisk. Efter en kort indledning følger seks kapitler om mission i GT, evangelierne, Apostlenes Gerninger, Paulusbrevene, de katolske breve og Johannes' Åbenbaring, inden Bøe konkluderer og reflekterer. De enkelte kapitler er i overvejende grad opbygget på en tilsvarende logisk og fremadskridende måde, dog med afsnit af mere tematisk karakter. Bogen er forsynet med både skriftstedsregister og emneregister.

I indledningen forsøger Bøe at arbejde sig frem til en definition på mission, men der er mange faktorer at tage højde for, ikke mindst fordi mission ikke lader sig definere »ut fra ett enkelt bibelsk begrep« (s. 14). Efter at have drøftet *missio Dei*-tankegangen, forholdet mellem indre og ydre mission, nyere missionale tendenser, missionens afgrænsning i forhold til ekklesiologien samt missionens bredde, centrum og periferi, kommer Bøe frem til, at mission er »Guds sendelse av kirken til verden med oppdrag om å formidle Guds rike gjennom ord og handling til mennesker overalt så de kan bli frelst«, og at der til denne opgave hører »en helhetlig/holistisk diakonal tjeneste for enkeltmennesker, samfunn og hele skaperverket« (s. 17). Bøe opererer altså med en holistisk mission, hvor den enkeltes gudsrelation dog står i centrum (s. 180, 256).

Efter en kort forskningshistorisk oversigt (s. 17-19) redegør Bøe for sin metode (s. 20-23). Han går til de kanoniske tek-

ster som færdige tekster (er således ikke interesseret i redaktionshistorie m.v.), der hører til i en sammenhængende frelses-historie, og tillægger bibelsk teologi både deskriptiv og normativ karakter. Alt i alt er bogens introduktion en god, men kortfattet introduktion til bibelsk teologi i det hele taget, ligesom bogens hoveddel også kan tjene som indføring i mange centrale bibelske temaer.

I kapitlet om mission i GT tager Bøe fat i forholdet mellem skabelse og mission, udvælgelsens karakter, monoteisme og afgudsdyrkelse, forholdet mellem Israel og folkeslagene samt spørgsmålet om, hvorvidt jøderne drev mission på det andet tempels tid. Bøe gør det klart, at selvom centrifugal mission ikke findes i GT, så rummer GT det potentiale, som NT udnytter missionalt – ja, »misjon i NT [vil] være uforståelig uten GT« (s. 28).

Herfra bevæger Bøe sig videre til evangelierne og indleder med kort at redegøre for de fire evangeliers særpræg (s. 106-8), ligesom han slutter kapitlet af med at undersøge ligheder og forskelle mellem de forskellige missionsbefalinger (s. 160-79). Dette fokus på evangeliernes særpræg opretholdes delvist i den mellemliggende gennemgang af Guds rige-begrebet, bredden af Jesu gerninger, discipelkaldelser og -udsendelser, Jesu forhold til ikke-jøder både før og efter opstandelsen samt Jesu eksklusive udsagn om sig selv og sin relation til Faderen. Det står klart, at Jesus virkede i ord og handling, og at han forholdt sig til det hele menneske. Og selvom Jesu gerning i nogle henseender var enestående, er han alligevel »forbilde og modell for all senere misjon« (s. 180).

Netop tjenesten i ord og handling er tydelig i beskrivelsen af den første menighed i Apostlenes Gerninger, også selvom de kun langsomt bevægede sig uden for jødiske kredse. Den første menighed havde en »helhetlig tenkning og praksis omkring både materielle, sociale og åndelige behov«, som til enhver tid udfordrer kirken og missionen (s. 189). Kapitlet om Apostlenes Gerninger rummer desuden en udførlig gennemgang af Areopagos-talen (s. 219-29).

I kapitlet om Paulus-brevene anlægger Bøe en mere tematisk tilgang, idet han læser alle tretten breve sammen og blandt andet drøfter Paulus' strategi og fremgangsmåde, hans (positive såvel som negative) bevæggrunde for at missionere samt spørgsmålet om, hvorvidt Paulus overhovedet forventede, at menighederne bidrog til missionsarbejdet. Undervejs deler Bøe mange værdifulde indsigter i antikkens verden, der kaster lys over missionsteksterne.

De katolske breve giver på tilsvarende måde et unikt indblik i de tidlige menigheders verden, og Bøe viser, at disse breve lige under overfladen indeholder mange missionale perspektiver. Det samme gælder for Åbenbaringen, der på trods af sin svært tilgængelige apokalypse-genre samtidig er et brev til syv konkrete menigheder, der »fremdeles har tid til å 'vitne' for sine medmennesker« (s. 319). I sin behandling af Åbenbaringen kommer Bøe omkring centrale eskatologiske temaer som tusindårsriget, bortrykkelsen og apokatastasis-læren.

Den kanoniske tilgang har åbenlyse fordele, men også begrænsninger. Ved at

behandle samme tema flere gange, i takt med at det dukker op fx i både GT og NT eller hos både Jesus og Paulus, får mange passager karakter af afbrudte ekskurer, og det er en skam, for derved kan bogen let virke slavisk og langsommelig i sin gennemgang. En lignende fornemmelse sidder man med, når Bøe (efter min smag) nogle steder bruger lidt for meget plads på at parafasere velkendte beretninger (fx s. 146). Nogle ekskurer er bare skriftstedslister og kunne sagtens være udeladt (fx s. 214 om håndspålæggelse), og enkelte steder har teksten nærmest karakter af korte notater (fx s. 300-301).

Redaktionelt kunne bogen godt have brugt en ekstra gennemlæsning. Både i litteraturhenvisningerne og i henvisningerne til ikke-bibelske antikke kilder er der en beklagelig inkonsistens. Eksempelvis anføres nogle oplysninger i litteraturhenvisninger på engelsk, hvor de skulle have været på norsk, og andre oplysninger indeholder stavfejl. Derudover henvises der på side 109 rimelig upræcist til omtalen af Johannes Døberen i Josefus' *Antiquitates* bog 18. Mere nøjagtigt kunne der henvises til bog 18, kapitel 5, sektion 2 (§116-119). Nogle antikke skrifter angives med deres fulde titel, mens andre forkortes, og det vil formentlig være til gene for en del læsere. I det hele taget savner bogen en forkortelsesliste, hvor også de anvendte forkortelser af moderne bogserier kunne forklares.

I sin gennemgang af GT bruger Bøe forholdsvis meget plads på Jonas' Bog (s. 80-86), og derfor er det naturligt at kommentere her. Han nævner den gængse bestemmelse af teksten som »et dristig

tankeeksperiment eller en historisk novelle skrevet 3-400 år efter tiden den omhandler« (s. 80), men kommenterer ikke yderligere på det. Når han har valgt i udgangspunktet at læse Bibelen litterært, er det måske forståeligt, at dateringsspørgsmålet falder lidt i baggrunden, men det kan undre, at han så ikke går dybere ind i spørgsmålet om bogens genre. Det ville ellers være relevant at overveje, om teksten er en historisk beretning eller en litterær satire. Hvis det sidste er tilfældet, kan det måske forklare den lettere komiske rolle, dyrene i Nineve spiller, uden at man som Bøe behøver at udlede en missionsteologisk pointe af det (s. 86).

Til sidst en kommentar til Bøes overordnede forståelse af mission: Bøe ønsker (bl.a. med Chris Wright, hvis tilgang til bibelsk teologi han dog distancerer sig fra; s. 27-29) at tale holistisk om missionen, men samtidig opretholde et centrum og en periferi; forkyndelsen af evangeliet er missionens centrum, men det diakonale arbejde er en integreret forpligtelse. Den balance er i udgangspunktet sund og vigtig. Alligevel lyder det i mine øren lidt for individualistisk, ja, næsten pietistisk, når Bøe fremhæver »den enkeltes helt personlige relasjon med Gud« som kernen i kristen mission (s. 256). Er det ikke alt for snævert et fokus, når nu missionen (hvad Bøe også mener) er *Guds* mission, og Gud er *hele verdens* skaber? Jeg forstår godt, hvad Bøe vil distancere sig fra – nemlig den forståelse, at alle gode ting, der sker i verden, er mission – men er grænsen trukket rigtigt?

Samme spørgsmål rejser sig, når Bøe som en konsekvens af en skelnen mellem

en bred og en snæver forståelse af mission (en skelnen, der vist aldrig defineres) efter min bedste opfattelse ser ud til at placere de første menneskers forvalteropgave *uden for* Guds mission (s. 30-31, 32), men samtidig placerer den sociale retfærdighed *inden for* Guds mission (s. 34-35). Argumentet for det sidste er, at »misjonens Herre er brennende opptatt av rettferdighet«, og derfor »er også misjonsvitenskap det« (s. 35). Men er missionens Herre ikke også brændende optaget af skaberværket, klimaet og miljøet? Og kan omsorgen for skaberværket være en del af den brede mission, hvis Guds forvalteropgave til de første mennesker ikke er »noen misjonsbefaling« (s. 30)?

I det hele taget er Bøes missionsdefinition noget uklar, når det kommer til forholdet mellem forkyndelse og diakoni. Det sidste »hører [med]«, men kan ikke direkte »knyttes til at å formidle frelse« (s. 17). Hvad betyder det? Hører det med som et appendiks eller som den anden side af en mønt? Det bliver aldrig helt klart, men missionshistorien har efterhånden vist, at det heller ikke er nogen let nød at knække. Måske fordi den ikke skal knækkes.

Den kritik skal dog ikke få det sidste ord. Som nævnt kommer Bøe i berøring med mange forskellige bibel- og missions-teologiske temaer, og den ekklesiologiske og praktiske teologiske relevans er åbenbar. Det skyldes formentlig, at mission vitterligt er en rød tråd gennem hele Bibelen og en uomgængelig del af den kristne menigheds identitet. Det står i hvert fald tindrende klart, når man har læst Bøes solide, omfattende og grundige bog.